

OPNIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național
editată de FUNDATIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

**100 de ani de la apariția
Legii învățământului secundar și superior**

SPIRU HARET - MARE CTITOR AL ȘCOLII ROMÂNEȘTI

Prof.univ.dr.Aurelian BONDREA

Personalitate exemplară a vieții sociale românești, adevaratul flător al învățământului românesc modern, reprezentant de frunte al științei și culturii naționale, Spiru Haret a fost și rândele, prin activitatea și opera sa, un întemeietor și creator de prestigiu, moștenirea sa spirituală purtând peste generații imaginea vie a patriotului luminat.

Puternica sa personalitate, multilateralitatea domeniilor în care s-a afirmat mereu cu exemplară competență, au determinat pe contemporani și urmași ai săi să

afirme succesiv despre el că a fost deopotrivă și simultan un mare ministru al școlilor, un reformator pedagogic, un mare democrat, părintele țărănimii, un mare legiuitor școlar, un pedagog metodician și un om de știință, dar și ceva mai mult decât toate acestea.

Ministrul al învățământului în trei rânduri (1897-1899; 1901-1904 și 1907-1910), Spiru Haret a continuat o activitate strălucită a precursorilor săi din prima jumătate a secolului al XIX-lea (Dinicu și Iordache Golescu, Gheorghe Lazăr,

Gheorghe Asachi, Petracea Poenaru etc.), ridicând pe o treaptă superioară ideile și măsurile preconizate de asemenea ctitor și reformator ai școlii românești.

Spirit democratic, patriot profund, Spiru Haret a înțeles și a structurat școala ca pe un organism necesar nevoilor vieții sociale; el a intuit că nimeni altul raportul dintre școală și societate, evoluția acestei instituții fiind continuu influențată de schimbările produse în societate, iar aceasta, la rândul său, de școală care este mereu chemată să o servească.

(Continuare în pag. 6)

Acad. ANGHEL RUGINĂ:
**SCRISORI
CĂTRE ȚARĂ**

Pag. 8

TRIADA OM - MEDIU - TEHNOLOGIE

Prof.univ.dr.Marin IVĂȘCU

Poate nu am subliniat suficient de explicit în articolele dedicate relației știință - societate, apărute în revista „Opinia națională” - faptul că pentru prima oară în istoria lumii, specia umană are la dispoziție mijloacele de a schimba „fața pământului” într-un mod evident. O astemene schimbare este absolut necesară în condițiile creșterii rapide a populației globalului și a aspirațiilor pentru o viață mai bună a întregii societăți umane. Totuși, o astemene dezvoltare ridică în mod evident întrebări referitoare la limitele de efectuare a balanței naturii pe care omul și le poate permite înainte de a se produce o rușine necontrolabilă. În mod sigur, personalitățile

responsabile pentru zonele industrializate și puternic populate trebuie să tragă concluziile care se impun, dat fiind faptul că interacția om - mediu - tehnologie a căpătat o asemenea importanță încât este necesară o tratare interdisciplinară.

Introducerea în ţările dezvoltate de măsuri stricte privind reducerea poluării aerului, apei și solului, a prevenirii unor dezastre ecologice majore prin abandonarea unor proiecte cu consecințe imprevizibile, așa cum erau cele prevenind devierea unor râuri și promovarea unor proiecte „ausinute” de

dezvoltare, sunt exemple lăudabile, dar față de realitățile existente în lumea de astăzi suntem departe de ideal. Atingerea acestui ideal se poate face pe o cale lungă și dificilă. Chiar și pași mici în direcția bună solicită considerante, cunoștințe și eforturi apreciabile.

Interacția dintre om, mediu și tehnologie cere o acțiune unită a unor științe foarte diverse, cum sunt: științele naturii și științele pământului, economice și juridice; filosofice și politice; psihologice și medicale; informaticе și matematice.

(Continuare în pag. 6)

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, ACUM!

Interlocutor:
Prof.univ.dr.
Andrei MARGA,
ministrul Educației Naționale

la implementarea funcțiilor de bază ale acestor programe.

- In aceste condiții vă rog să precizați dacă s-a modificat intrucătiva poziția dv.inicială față de solicitarea UDMR în domeniul învățământului ?

- Vreau să subliniez că venirea mea pe lista PNCD nu este fără premise. și în 1992, ca și în anii care au urmat, am pledat pentru o reformă educațională de compatibilizare cu sistemul acceptat în Europa. Venirea mea la minister pe aceste liste se datorează identificării cu opțiunile reformatoare ale Convenției. Cât privește solicitarea unuia dintre partidele aflate în arcul guvernamental, vreau să spun foarte clar. Nu există nici o diferență dintre abordările mele și cele ale reprezentanților autorizați ai Convenției Democratische, între felul cum vedeam lucrurile la început și cum le percep în acest moment.

Aurel GHIMPU

(Continuare în pag. 4-5)

Autoportret

CORNELIU BABA

a trecut în eternitate, lăsând culturii române o moștenire de neprețuit

(Alte reproduceri din opera marelui artist, în pagina 5)

REFLECȚII APOLITICE AXIOLOGIC ȘI ISTORIE

Caius Traian DRAGOMIR

Viața lui Kari Marx, precum și a deșumului doctrinei sale reprezentă integral, dovedă - cea mai importantă din toate - că elaborarea statutului uman individual sau abstract, în cadrul experiențelor personale sau ai ființării istorice, se realizează printr-o operație, conținând inevitabilă, a demarării de erori. Leția pe care prezentul trebuie să o refină din aventura marxistă și antimerxistă este aceea a faptului că adeverăția existență umană, adeverăția cunoașterii, adeverăția politicii se constituie ca monitorizare a generilor eroi. Atașamentul marxist al lui Jean Paul Sartre constituie - și acesta - o dovadă a poziției istorice a lui Marx, de creator al istorie prin inducerea reacției. Nicăieri mai mult decât în „Critica rațiunii dialectice”, Sartre nu se arată într-un asemenea grad decis în favoarea ideii materialist-istorice, atât doar că pe acest teren filosoful francez, autentică personalitate fondatoare a existentialismului, explicitizează ceea ce un Lenin sau un Stalin includ în acțiunea lor într-un chip pur implicit și chiar conspirativ. Preșunca materiei - a elementului economic - asupra istoriei este o acțiune cadru, o delimitare a accesibilului, fără să se constituie vreodată într-un efect complet și final.

Suferețea și alienarea economic determinante a maselor furnizează soldați și victime generalului goethean Goetz, personajul renascentist din „Diavolul și bunul Dumnezeu”, misericările datorate lui Goetz sunt expresia inalterabilă și, istoric, insubstituibilei libertăți umane. Războiele, pentru Marx ca și pentru Sartre, sunt fenomene care depind de evoluția economică a lumii; dacă o persoană anume moare torturată de Cekka sau de Gestapo, aceasta este o problemă de hazard, sau expresia libertății deschisă unor comportamente criminale. Cel care moare sub tortură pare să fie însă, pentru Sartre, o ființă la fel de liberă precum oricare altă - ca ales liber martirul, iar în clipa supremă el îl poate accepta, pentru crearea unui anumit mesaj și unei anumite semnificații a morții. Bine analizat, chiar și istoricismul marxist nu vede în factorul impersonal în istorie altceva decât sursa alienării pentru Sartre identitatea umană se alcătuiește din libertate - cătă vreme omul nu trăiește evenimente, ci evenimente-semnificații, el dă istoriei o formă liberă. Problema care apare astfel în toată claritatea este enorm de veche și marchează întregă gândirea cu privire la democrație, societate și stat: determinism sau libertate în istorie. Oriunde constituții atribuie puterea și suveranitatea unor adunări mai numeroase ori mai restrâns - adunări ale poporului, parlamente, senate - se presupune, subtextual și eventual inconștient o credință deterministă: este, evident, eu mult mai probabil ca rezultanta a multe constiții și voințe să aibă drept produs concret o situație obiectivă, o stare de fapt, decât să parvină

dintr-un act realmente creator. Acolo unde puterea este atribuită unui conducător - monarh, dictator sau președinte ales de popor - intenția subiacentă este acordarea unui coeficient de libertate istorică.

Atunci când, în capitolul 18 al *Exodului*, Ietro preotul din Mandian și soțul său îl sfătuiește pe Moise să nu conducă el însuși poporul, ci să fie mediatorul între acest popor și Dumnezeu, iar poporul însuși să se administreze și să se judece după ceea ce astăzi am numi un principiu de subsidiaritate, el nu face decât să ceară ginerelui său - în beneficiul tuturor - să își limiteze firescă inclinare omenească de a crea liberă istoria. Pentru Platon, societățile și statele reale sunt expresii particularităților psihice umane, din rândul cărora, se impune asupra istoriei un tip sau altul de temperament; evoluția politico-istorică nu este, deci, liberă - adică liberă în chip spontan. Aceeași inaccesibilitate a ideii absolute și pure se manifestă atât în existență personală, cât și în existența statului. Filosoful ar putea instaura însă republica ideală, ca loc al redeschiderii constiției în față ideii. Aparent, filosoful ar putea crea o lume a libertății; el este, în realitate, tot atât de aservit absolutului pe căt este de aservit omul comun în față apărătorilor.

Sistemele deterministe - materialiste sau spiritualiste - au o indelungată tradiție. Tehnologismul lui Raymond Aron nu este foarte diferit de materialismul istoric; cea mai importantă diferență este să față de marxism constă în teza convergenței sistemelor și în abandonația principiului unui opozitor devastatoare și irreducibile în interiorul societăților. În evoluția intelectuală, dacă teoria lui Marx reprezintă concepția cea mai coerentă deterministă asupra istoriei nu trebuie uitată opozitia Erasmus-Luther cu privire la arbitru liber sau aservit. Hegel, văzând istoria ca intruparea succesiivă a ideii în patru civilizații majore răpeste în mod evident acestora creator global - libertatea ar părea să reprezinte cel mult un caracter individual, depășit în istorie prin medierea asupra diversului. Culminarea culturală repetată a istoriei, imaginată de Hegel reprezintă, evident, o sură a mesianismului marxist dar, nu în mai mică măsură, a celui răsias, hitlerist; acolo unde principiul istoric se întreprăză,

domina și privilegiul. Dreptul devine gestiunea privilegiilor. Arnold Toynbee reia ideea culturilor model, dar înmulțind suficient numărul acestora crează un gen de pluralism democrat în care nici o țară de civilizație nu poate revendica atribute speciale în fața celorlalte. Istorica, totuși, se acceptă - noi suntem produși ei și nu este ca produsul nostru.

„Contractul social” este designur un contract liber, în sensul că nu fi corupt sau alienat - încălcă el lașa loc servitului și dictatului. Jean Jacques Rousseau vede însă istoria reală ca alienare a libertății spiritului, tot așa cum vedea libertatea ca singura sursă și singur criteriu de umanitate - Henri Bergson, alcătuind ideea evoluției creațoare, așeză în mod clar istoria pe terenul libertății. Karl Popper este, designur, autorul cel mai legat - în concretul cercetării politico-istorice - de spiritul lui Henri Bergson. În fapt, Popper dezvoltă gândirea clasnică liberală - aceea, de exemplu, a autorilor Declarației de Independență și ai Constituției Statelor Unite -, gândire cu un fundament pur pragmatic (refuz al oprișimii nobiliare), pe care o respundează la nivel filosofic, opunând-o istoricismului hegelian, dar, mai ales, post-hegelian. Pentru Popper istoria zilei de mâine este mai puțin rezultatul întâmplării de ieri, cât al deciziei de astăzi. O combinație, tot liberă, de social-democrație și liberalism alcătuiește filosofia politico-istorică a lui Ralf Dahrendorf. În fapt, nici un program politic exact nu a rezultat din toate aceste evoluții teoretice - cu excepția, designur, a totalitarismelor și a actualelor planuri financiare mondiale de reformă.

Libertatea nu este numai o necesitate, ci și o realitate umană - ca este, în plus, o soluție politico-istorică de recurs; atunci când politica elaborată pe baza unor principii deterministe nu mai funcționează ca apelează la spontaneitatea comportamentelor economice și publice. În condiții de gravă penuria, libertatea ia forma revoluției - pe un fond de relativă bunăstare se încearcă reformă. Atât revoluția, cât și reforma, absolut necesare sau artificială și superfluit, sunt forme ale risipelui. Libertatea (sau eliberarea) poate lua forma risipelui, risipă aduce o disponibilitate a libertății; ambele conduc la concluzia că libertatea individuală - politică, în cazul relevant - oricără de largă,

nu generează o eliberare a istoriei, la fel de extinsă. Crizele care însoțesc revoluțiile și reformele sunt dovezi ale existenței determinismului istoric.

Filosofia istoriei plasează fenomenul într-un sistem de două axe, cu patru cordone - o axă reprezentă opozitia determinismului istoric și a libertății, iar cealaltă materialitatea economică și spiritualitatea cu diferitele sale componente culturale sau religioase. Statutul istoriei nu poate fi redat printre un punct plasat undeva în acest sistem, ci printre o serie ce se întinde variabil, în funcție de epocă și civilizație, în direcția fiecărei coordonate. O ascensiune vizionă aspră istoriei poate reprezenta o semnificativă ameliorare a teoriilor curente, inclusiv a acelor aflate astăzi în circulație; designur ar trebui să examineze diferitele raporturi care se constituie în existența istorică, în planul celor patru coordonate și totuși nici în acest caz imaginea nu este completă - istoria nu își relevă încă esența.

Procesul istoric este gândit permanent ca un flux în sine; există, designur, direcții comparativiste în cercetarea istoriei, dar fiecare „filium” istoric este socotit dacă nu autonom în fapt, cel puțin reductibil în principiu, la propria sa organizare și poate chiar la propriile sale legi. În realitate, nu există decât istorii corelativ. Orice flux istoric există prin celelalte fluxuri, orice segment al unui flux există prin celelalte segmente ale același flux. Istoria sovietică și istoria lumii libere, Occidental și Oriental istoric, lumea Nordică și lumea Sudului nu se constituie decât prin co-reportare. Dar în lumea umană, raportarea înseamnă valoare - nu neapărat în forma gradăției valoarelor, dar în orice caz (prin evidență pluriraportare) ca parte într-o constelație valorică specifică. Un anumit fragment de istorie devine astfel un univers concret de valori. Fluxul istoric este transformarea acestui ansamblu axologic.

Istoria este consecința faptului că omul întrucătă există, există în comunicare și se definește în spațiul valorilor. Valoarea este premisa existențială umană; comunicarea este potențialul devenit act. Comunicarea alcătuiește forma istorică; valorile condiționează forma comunicării. Valoarea înseamnă descoperirea în experiența proprie a unor elemente de generalitate, eventual universalitate.

Valoarea ia ca bază individuală, solitudinea - este „virgogonă”. Comunicarea ca bază diacronica de sine, masă - este „sexogenă”. Ambelo se regăsesc în istorie ca moduri de raportare a umanului la uman.

Valoarele sunt dependente, la rândul lor, de natura umană și de experiența culturală. Valorile acceptate de individ, valorile acceptate și promovate de coi care joacă rolul central într-o anumită societate, în sfârșit, valorile cele mai larg acceptate nu sunt aceleași - tensiunile cele mai mari provin din divergența acestor sisteme axiologice. Adeverăția democrație este convergența valorică a diferitelor subdiviziuni ale societății, ale societății în ansamblu și autorității statului. În absența unei baze axiologice comune, cooperarea socială nu poate avea loc, apar fraturile sociale, statul este pasivizat sau isterizat. Dacă Statele Unite sunt astăzi singura superpotere și economia cea mai decisivă orientată spre viitor, aceasta este rezultatul enormi de coerență axiologică, unii adevărați consens în zona valorilor a acestiei mari națiuni. Când Isus spune că o împăratie care se dezbină pierde, ni se vorbește explicit de separarea binelui de rău, de aderența la valoare expres opuse.

Setul valorilor care marchează Evul Mediu, Renașterea sau contemporaneitatea nu sunt aceleași, totuși, valorile nu sunt realități autogene - ele se constituie în focarele unor experiențe culturale, politice sau tehnologice. Difuzia lor la scară unei întregi societăți nu devine uniform, nici în spațiu și nici în timp. Dezvoltarea devine astfel sursa diversității axiologice și implicită a unor tensiuni în societate și în istorie. Democrația înseamnă însă neadopția nici unei măsuri, cu efecte generalizate, fără identificarea unei vocații populare în sfera valorilor confirmate și fără efecte real controlabile în evoluția axiologici a națiunii. Totalitarismul înseamnă dictat impotriva acelor valori care constituie zestre și forță de supraviețuire a unei națuni. Reformele pot fi foarte bine că înspre democrație, sau formele măscate de totalitarism.

Istoria, ca expresie axiologică specifică a unei societăți sau a unei vremuri - și mișcare a unei constelații de valori - nu este spirit pur și nu este materie sau substanță, aşa cum nu este determinismul exclusiv sau libertatea integrală; ea este judecătă, unire a diversului. Formele judecătii evoluează în timp. Omul creează istoric așa cum creează orice altceva, încercând să devină o nouă obiectivitate valorilor. Domniajă de grup, a unor categorii sociale, a unei instituții, a unui partid asupra unei națiuni nu este altceva decât încercarea de plasare a unei valori îndoîncină într-un spațiu de ignoranță, de exemplu niște valori și competențe economice compromise până la ridicol într-o evoluție (tranzitie) politică-economică cu aspect de carnaval sinistru.

CONSTITUȚIA, BIBLIA DEMOCRAȚIEI ȘI A STATULUI DE DREPT

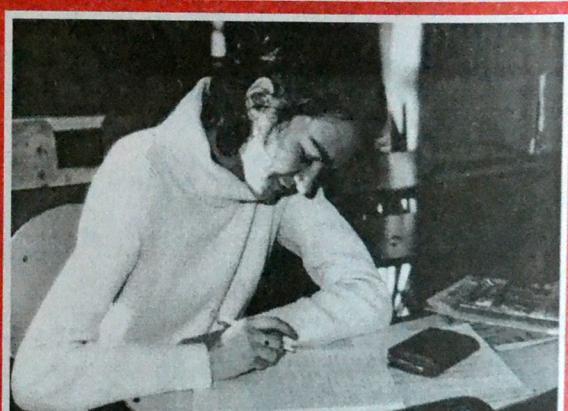
Lector univ. Virginia VEDINAS,
Facultatea de Drept

Fructificând asemenea tradiții, dar și valorile constituționalismului european modern, legea fundamentală pe care poporul a aprobat-o prin referendum la 8 decembrie 1991 reprezintă un autentic suport pe care se clădește statul de drept, democratic și social proclamat de articolul 1, aliniatul 3. Un stat în care demnitatea omului și libera dezvoltare a personalității sale reprezintă valori supreme și garantate. În care omul poate dispune de el însuși, iar autoritățile publice au obligația să-i respecte și să recordească viața intimă, familială și privată. Cineva își exprima regretul că această Constituție nu prevede expres, ca cea americană, dreptul la felicitate. Fericirea și un concept esențialmente etic și într-o oarecare măsură îl putem descoperi și anumite valențe juridice. De altfel, acest lucru a și fost realizat prin multe dispoziții ale Constituției și își așeza la loc de cînste articolul 1(3) care plasează demnitatea omului în fruntea valorilor cu caracter suprem pe care statul le garantează. Hegel spunea că fiecare stat își are constituția pe care o merita. Prin adoptarea actualului Constituție, poporul român, de atâtea ori nedreptățit, a dobândit un act fundamental pe măsura valorilor și tradițiilor sale. O lege care aplicată în literă și spiritul ei îl va ajuta să î se recunoască, deoarece

definitiv, caracterul de națiune înaintată și autentic democratică.

Nu vreau să spun că actuala noastră Constituție este perfectă. Orice lege, fie ea și fundamentală, este perfectibilă. La festivitatea despre care relatează s-a relevat și acest aspect. Faptul că unele din dispozițiile sale impun, într-o perspectivă mai apropiată sau mai îndepărtată, să facă obiectul unor dezbateri parlamentare în scopul găsirii unor soluții constituționale mai adecvate. Dar fundamental este faptul că avem o Constituție.

Minți luminate de-a lungul vremii, cu cele mai diferite preocupări, și-au exprimat părerea despre semnificația pentru un stat, a unei constituții. Alături și eu acestea gânduri, de cătepean, dar și de profesionist, de dascăl căruia îi revine sfânta misiune de a clădi în sufletul generațiilor de tineri dragoste de nație, sfîntă de carte și respect față de lege, începând cu prima dintre ele, cu legea legilor, Constituția. Sărbătoarea de la 8 decembrie 1997, pe care Curtea Constituțională a organizat-o, a reprezentat un moment de emoție profundă și adeverăță, de evocare a unor împliniri, dar și de exprimare a unor așteptări, pe care viitorul să le împlinească. Au fost chemați să se exprime reprezentanții tuturor autorităților publice pe care Constituția le consacră, unele de tradiție, altele noi pentru experiența constituțională a României.

A FI STUDENT LA „SPIRU HARET”

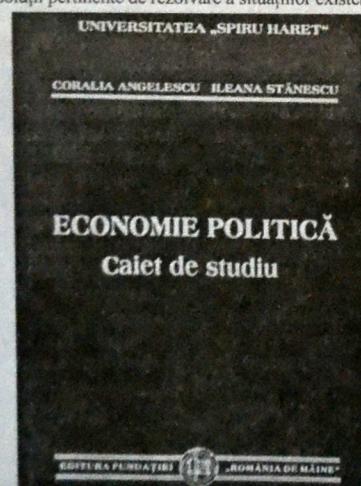
CĂRȚI NOI LA EDITURA FUNDATIEI „ROMÂNIA DE MÂINE”

Cartea tratează principalele procese ale dezvoltării economice a României în istoria sa modernă, din perioada 1859-1938, situându-le în contextul evoluției europene. Lucrarea, structurată pe tematică, Programei analitice a cursului de Istorie economică a României - expus de autorul ei la Facultatea de Management Financiar-Contabil a Universității „Spiru Haret”, se adresează studenților de la facultățile de economie, istorie, sociologie, precum și catedrelor didactice universitare și cercetătorilor din domeniu, dorindu-se a fi, în același timp, invitație la dialog și la dezbatere științifică.

Volumul - rezultat al unei exigeante investigări este o valoroasă contribuție la completarea informațiilor necesare, în egală măsură, studenților, specialiștilor, precum și tuturor celor interesați de domeniul managementului. Pe parcursul celor 170 de pagini, autorul face o seamă de referiri critice la starea economică (în general), a unităților economice (în special), propunând o seamă de soluții pertinente de rezolvare a situațiilor existente.

Caietul de studiu a fost conceput și realizat de autori ca un instrument auxiliar pentru aprofundarea cunoștințelor dobândite prin studierea economiei politice ca disciplină de învățământ și ca modalitate de înțelegere a conceptelor și mecanismelor economiei de piață. Caietul se adresează, în principal, studenților din facultățile cu profil economic și juridic, specialiștilor și persoanelor care doresc să aprofundizeze studiul economiei politice, dar și celor care fac acum „primii pași” de inițiere în știința economică.

EMINESCU „DANTE VALAH“

Prof.univ.dr. Ion Dodu BĂLAN

Poetul național al românilor și ultimul mare poet român din istoria literaturii universale, Mihai Eminescu, acest „Dante valah”, cum îl numea un alt mare rapsod, Aron Coruș, ar fi înălțat anul acesta vîrstă de 148 de ani, căci vîrstă lumenii zilei la 15 ianuarie 1850 în Botoșani, ca al săptămâna copil al căminarului Gheorghe Eminovici și al soției sale Raluca, născută Jurcuș.

Ființa biologică i-a durat, însă, foarte puțin, pînă în zorii zilei de 15 iunie 1889, când a fost răpus de o boală grea, de o muncă titanică, istovitoare, și de o existență plină de lipsuri materiale care i-a alimentat tragismul genială sa opere. Prăbușirea lui, însă, mi se pare că se asemănă cu a pomilor din aforismul lui Blaga, pe care vînturi năprinsice nu-i pot înfrângă, dar se rupe sub povara propriului rod.

Cu jertfa lui Eminescu s-a asigurat nemurirea spiritualității românești. De aceea era atât de îndepărtat înimousul Iosif Vulcan, cel ce i-a găzduit debutul în revista „Familia” (1866) de la Oradea, să scrie, la moartea lui Eminescu: „Națiunea mea îmbrăca doul! Literatura noastră jelesț!” Poezia română plângă! Vi s-a dărămat o coloană, vi s-a stins un lucăzăfăr, vi s-a răpit o podoabă. Genialul poet Mihai Eminescu a înecat din viață! Moartea i-a rămas până azi o enigmă! Opera mai puțin.

Într-o viață scură și chinuită, Eminescu a scris zeci de mii de pagini: poezie, strânsă pentru prima dată în volum, în ediția lui Titu Maiorescu din 1883, proza („Sârmăni Dionis, Cezař. Geniu pustiu”), dramaturgie (proiecte: Mira, Mureșan, Decebal, Bogdan Dragoș, ... Sânger” și publicistică în „Curierul de Iași”, „Timpul” și, prin care geniu său va trăi în eternitatea istoriei românești, fiind mereu contemporan cu toate generațiile ce se vor perinde pe apoteză temporală.

În din popor, ca o sinteză a spiritualității noastre, strălucit cunoșător al istoriei, culturii, civilizației și limbii neamului său, Eminescu este un scriitor național pentru că întruchipează în scrierile său portretul etnopsihologic al românilui, idealurile naționale, sociale, etice și estetice ale acestuia, felul său de a fi, de a simți și a gândi, atitudinea lui în fața vieții și a morții, concepția sa despre geneza lumilor - temă preferată în scrierile eminesciene despre spațiu și timp, despre raporturile omului cu divinitatea, cu natură, cu istoria națională și universală, despre omul de geniu, mereu neîncetă de societate și despre „bicit român săracul ce „napoi dă tot ca racul”.

Eminescu este creatorul de geniu al limbii române poețice, este personalitatea rezumativă și cea mai reprezentativă a poporului român cu al căruia destin și-a identificat întreaga viață, apărându-l cu genialitatea lui pană și iubindu-l cu o iubire durerosă.

El este un poet universal fiindcă este în primul rând un poet național, căci ca să existe universalul, trebuie să existe mai întâi naționalul. Nu poate exista omenire, dacă nu există mai întâi oamenii individuali, nu poate exista o pădure, fără arbori.

Un scriitor național este o lume răsfrântă într-un om! În opera și în uimitoarea personalitate a lui Eminescu se oglindesc lumea românească cu toate coordonatele ei geografice, istorice și spirituale, cu miturile, datinile și obiceiurile ei, cu idealurile ei naționale, politice și sociale, cu limba pe care o vorbește un întreg popor. Un scriitor național este un punct înalt de sosire din adâncurile istoriei naționale, al sufletului unui neam să, totodată, un punct de pornire spre ideal și viitor. Eminescu este o sinteză, și un deschizător de drumuri noi, un mare pedagog al neamului său, în numele căruia și despre care vorbește, cu demnitatea geniului, întregii lumi.

Eminescu a spus lumii prin opera sa cine și cum suntem, ca descendenții ai dacoromanilor, ce înțelegem prin patrie și patriotism, cum vrem să trăim în raporturile noastre cu alte popoare, arătând, ca nimic altul, „ce-i poporul mare, românesc”, care-i sunt prietenii și dușmanii și ce trebuie să facă pentru a dura în istorie.

Eminescu, adevarat dominator spiritual al românilor - a ridicat limba poetică românească pe culmi nebănuite, imprimându-și personalitatea în fiecare articulație a ei,

împunându-se ca „un voevod peste evintre”, cum i-a numit un altul poet din perioada interbelică, Aron Coruș, care i-a închinat în 1939, un răsolitor poem, acestuia „Dante valah”. De la Eminescu încoace rostim cuvintele limbii române, întrebându-ne de el - și sunt multe: peste 9.500 - cu sporele de expresivitate, împrinută de geniul său creator.

De asemenea, pentru noi români, natura patriei: codrul de aramă, codrul frate cu românum și simbol al veciniei românești, lacul „încărcat cu flori de nuferă”, melancolicele dealuri moldovene, „râu, ramul, totce mijă-n tara asta”, „de la Nistru până la Tisa”, poartă în ele ceva din sufletul eminescian, iar trecutul nostru istoric e nimbra de aură eroică pe care îl asezat-o pe creștet condeul lui Eminescu prin poeme ca Serioarea III, Mureșan, prin romanul Geniu pustiu și prin atâtca și atâtă strălucitoare articole de ziar.

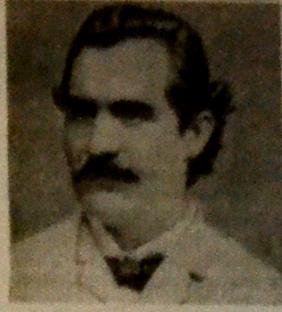
Se poate spune că noi gădim, simțim, iubim și ne exprimăm, într-o bună măsură, cu instrumentele intelectuale lăsată moartenie de Eminescu.

Sub pana lui Eminescu, mutuată în jalca dorului din doine, în misterul miturilor și vrăja basmeelor, oțăr și un popor au devenit un cantic fără moarte: canticul românești eminescian.

Tot ceea ce există în spațiul carpatodanubiano-pontic a-imbina pentru vecii de poezie, sub privirile melancolice, dar încrezătoare în viitor, ale poetului nostru național care-i dorea dulci România „la trecutul mare, mare viitor”, ideea la auzul căreia roșesc astăzi ipochimeni îfoșii co-sug toată vlagă.

A fi conațional cu Eminescu și o legitimitate mândrie, dar și o gravă răspunderi și obligație de a-i apăra memoria care se confundă cu povestea neamului nostru.

De unde ne-a înălțat el, nu mai avem dreptul să coborăm, nici pe plan intelectual,

nici moral. Și totuși... ce se întâmplă unor ei o cădere în gol...

Pentru a-i plăcea amintirea emblematică, trebuie să-l cunoaștem foarte bine, în profunzime și în totă complexitatea saură a operei sale, inclusiv publicistica! Aceasta este omagiu cel mai deosebit poeție românească, dar mai ales tărâmul generație, il poete aduce poetului nostru național. Necesarăndu-l, nu ne putem cunoaște pe noi.

Po amfora eternității geniului eminescian, Argeșii a mărturisit suflul unei nam intreg într-un sfînt omagiu:

„Cel mai chemat să-aline din toți și cel mai tearfă.”

Să înmuiați condeul de-a dreptul în **Luceafăr**. La acasă, româniții de pretutindeni și de totdeauna, până La Judecata de Apoi, ar putea adăuga versurile lui Sătur de pe bustul lui Molière de la Academia Franceză, târnăcăie, firește, în grail Mioriță:

„Nimic nu-i lipsește gloriei sale,

El lipsea, însă, gloriei noastre”.

Cu opera lui, cultura română a intrat definitiv și cu inestimabile comori, în patrimoniul culturii universale. Cu moartea lui a început reinvinerea noastră, căci, precum Măntuitorul, a căcut cu moartea pre moarte, care ne-o doreau vrăjmașii!

El simbolizează pentru noi, ca zeul din poezia sa **Rugaciunea unui dac**, „moartea morții și invincere vieții”. De aceea, poate afirma marele poet italian Giuseppe Ungaretti, că Eminescu este, în ultimii două sute de ani, cea mai complexă și mai completă figură de poet al românilor și al culturii universale.

IN MEMORIAM

AURELIA SORESCU

Se implinesc la 21 ianuarie doi ani de la trecerea în neființă a Aurelei Sorescu. Personalitatea cunoscută actriție este evocată mai jos de soțul ei, ambasadorul Valentin Lipatti.

Când am cunoscut-o la Mogoșoaia în incinta palatului brâncovenesc, Aurelia Sorescu împlinise treizeci de ani. Era de o frumusețe răpitoare și se număra fără îndoială printre actrițele cele mai fascinante ale generației sale. Dar frumusețea ci nu avea nimic provocator și de prost gust, cum se întâmplă adesea cu femeile tineri și frumoase domnice să seducă cu orice preț. Nu, ea era fermecătoare și simplă, dezvoltată fără ostentatie, direct și autentic. Un amestec mai rareori întâlnit de sex-apel și de ingenuitate. O strângere de mâini spontană în seara care cobora înecet peste morminte Bîbileștilor no-a hărăzit să nu mai despărțim mai bine de trei decenii.

De-atunci ca a fost cu mine pretutindeni, în toate orașele în care am lucrat sau am poposit, de la Paris la Helsinki, de la Geneva la Belgrad și Atene, de la Londra la Hamburg, Siena și Venetia... îl plăcea nespus să călătorească și conducea automobilei cu o incantare mereu refinoată și cu o dexteritate demnă de cei mai buni șoferi de meserie. Era vesnic domnică să vadă locuri noi și moduri de viață diferite.

Dar întă că o boală hidă și necurătoare a reusit să-o răpunda. Nu aș fi crezut să-o văd suferind vrodată și lăpușând cu disperare împotriva răului care o năplâdisce și o presechimbă într-o biată ființă subredă, neputincioasă și descuprătoare. Când ambulanța a venit acasă să o duce la spital, nu am desprinsă de ea în tăcerie. Nu voi putea niciodată să-i uit privirea de icupsă speriat și care, încă, mai speră că va putea trăi.

Valentin LIPATTI

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, ACUM!

(Continuare din pag. 1)

Erați adeptul "liniei**Pruteanu?**

- Eu n-am discutat niciodată despre "linii". Pot să vă spun că bazat pe experiența de la Cluj, avem o abordare a acestor probleme care coincide cu opțiunile Convenției Sighet, unele aspecte ale legislației învățământului pot fi privite plecând de la cîteva date făcute, precise, ce trebuie rezolvate. Numai o privire foarte rapidă, ce trece peste amănunte, poate crea impresia unei schimbări de opinie. Purul meu de vedere este același, perseverent în a-l urmări. Probabil că este nevoie să-l explicitez mai amplu. Nu ascund că până în acest moment la minister am fost literalmente absorbit de punerea în mișcare a unor pachete de reformă efectiv și mai puțin de explicitarea vizionului. Dar rețin această datorie de a explica mai amplu vederile mele asupra reformei.

- N-ați vrea să faceți un prim pas acum?

- Pentru că ați adus în discuție problematica mai delicată legată de Legea învățământului, trebuie spus foarte direct și sper că se poate de clar: partea care stănește foarte multe discuții este cea referitoare la minorități. Personal, sunt convins că ceea ce noi am realizat la Cluj la Universitatea "Babeș-Bolyai" este o experiență care merită analizată chiar de privitorii obiectivi, nu doar de cei direct implicați. Ea a plecat de la cîteva asumări foarte simple. Poate cea mai generală este ceea ce după care țara noastră trebuie să depășească momentul în care și intern și internațional, tema dominată care î se atribuie este ceea ce minorităților ce trebuie depășită și rezolvată în mod rezonabil, cu soluțiile potrivite unui stat național, astfel încât problema minorităților să occupe locul ei potrivit, fără să mai apăreze atât de mult agenda dezbatelor în interior, dar și agenda discuțiilor care se duc în legătură cu țara noastră în exterior. La Cluj noi am rezolvat problemele puse de mai multe minorități. Nu vă ascund că Universitatea clujeană, dacă ați observat, este o structură multiculturală, universitatea fiind organizată pe mai multe nivele de studiu. Avem studii în limba maghiară, în germană. O altă unitate de studiu este organizată pentru romi, altele fiind concepute pentru cele minorități.

Credeti că se poate extrapola modelul aplicat de "Babes Bolyai", la nivelul învățământului general și liceal?

- Este o întrebare foarte bună. Partial da. Dar nu se poate extrapola structura superiorului la alte nivele. Problema se poate rezolva pe o cale amiabilă. Nu doar în Transilvania, dar și în București avem licee în limbile minorităților. În rețea avem și alte licee în care se predă în limbi ale minorităților. În alt sens, ea nu poate fi extrapolată. Mai ales dacă avem în vedere **construcția statului național**. Ca oriunde în lume, acesta are regulile sale de construcție care prevăd, între altele, pregătirea tinerilor în așa fel încât ei să ai competență lingvistică de comunicare menită să le confere toate posibilitățile cetățenști din țara respectivă.

- Actualul statut de independent vă dă posibilitatea de a vă alcăta echipă, sau vă se impun anumite persoane?

- Altă întrebare foarte bună. Potrivit reglementărilor în vigoare, libertatea ministrului este să desemneze pentru o perioadă de timp, cu un statut provizoriu, ocupanții pozițiilor din organigramă, mai puțin cele de secretar de stat unde intervine negocierea în interiorul consiliului.

- Nu vădurile interesază, ci baza, pămăși școli.

- Am și procedat la primele numiri - directori generali, consilieri în deplină libertate. Nu există nici un motiv de temere că această libertate de mișcare se va reduce. Însă, trebuie precizat că intră în aplicare o organigramă, iar ocuparea definitivă a unor posturi se face prin concurs.

- Nu intenționam să ne apropiem așa de repede de zona concursurilor, dar pentru că ați amintit, să clarificăm acest aspect. S-au organizat concursuri de numiri în variu funcții de conducere ale școlii. Au existat, și nu puține, situații în care rezultatele concursului au fost discutabile. Contestațiile să sunt cunoscute. Cuvântul de ordin transmis în teritoriu a fost de numire în funcțiile de inspectori generali, adjuncți ai acestora, inclusiv a directorilor de școli, numai a persoanelor care sunt membri de partid. Bunăoară, pentru inspectorii generali, în primăvara, numărul lor a fost negociați în cadrul coaliției. Dar să revin. Pe parcursul organizării și desfășurării concursurilor s-au făcut nu puține greșeli. Într-altele, cazul Capitalei vă este, nu mă îndoiesc, cunoscut. Aveți în vedere unele măsuri reparatorii?

- Aspectul de principiu referitor la numiri, la implicarea componentei politice în acest demers, a precizat la început că a fost o soluție foarte bună adoptată de coaliția de guvernare. Preluirea în guvern - și, nu o spun pro domo - a unor inteligenți, care din punct de vedere al opțiunilor politice erau în apropierea coaliției fără să fi fost într-un partid, este un pas înainte. Că privește aspectul mai precis al implicării politice, până la aceasta oră nu suntem restricționări în ceea ce privește condiționarea strictă a apartenenței la un partid sau altul. Evident, oricine ar fi în locul meu preferă reformatorii care, prin ceea ce fac, să contribuie ca țara noastră să se atâșeze mai clar, mai dinamic civilizației occidentale.

Că privește concursurile ce au avut loc nu vă ascund că este una din problemele aflate pe agenda mea din aceste zile. Și astă pentru că avem semnalarii din foarte multe județe privind desfășurarea concursului. Suntem nemulțumiți de unor prefecți, ale altor responsabili locali, ale profesorilor, referitoare la unii din cei care au câștigat diferenți concursuri pentru ocuparea posturilor de inspectori generali sau adjuncți. Vă spun foarte direct: metodologia concursurilor nu a fost sără lacune. Ea cuprinde multe articole ambiguie ce lasă loc la prea multe soluții. La orice concurs, o metodologie imprecisă poate genera foarte multe neajunsuri. Acolo unde nu s-a aplicat corect, vom veni cu argumentul viciului de procedură și anulăm concursul fără nici o ezitare. În rest, procedural nu am altă soluție decât să aplic ce a rezultat din concurs. Dispunem însă de un instrument prin care vom putea interveni în sensul promovării acelor specialiști în postul de inspectori generali sau adjuncți foarte competenți. Dar aceasta se poate face după trei luni. Acum, legal, putem verifica procedura de concurs și de numire, iar acolo unde sunt vicii vom anula concursul.

Pe parcursul a trei luni vom evalua prestația celui numit și vom lua hotărârile în consecință.

- Ați afirmat intenția de a atrage inteligenții de marcă neangajați politice. Puteti detalia ce aveți în vedere cu această precizare? Cum vă gândiți să-l utilizați, pe care din segmentele școlii?

- Spus foarte direct, aş vrea să reluăm o tradiție pregnantă ilustrată

în perioada interbelică când intelectuali de prim plan au acceptat să lucreze în minister chiar în roluri care, la prima vedere, par administrative. Noi trăim consecințele așa numitului apolitism care a fost proclamat printre intelectuali după '89. Trebuie spus foarte transparent: nu ai de fiecare dată posibilitatea soluționării pe cale politică a problemelor ce apar. Suntem mulți ce presupun competențe accentuate și unde varianța politică este indezirabilă, ea fiind în conflict cu ceea ce se cere. Pe de altă parte, trebuie spus foarte clar că reformele sunt, până la urmă, programe politice și dacă inteligenții nu vor participa la reforme, nici ele nu pot fi duse până la capăt. Însă problema care se pune este de a recurge la inteligenții pentru a ieși de sub tutela așa-numitului apolitism.

- Sper că nu intenționați ca prezența inteligenților de marcă în rezolvarea aspectelor de fond ale învățământului să conduce la transformarea școlii într-un teren de manifestare a politicului.

- Mi se pare că stilizăm prea mult lucrurile dacă, în context, vorbim despre politică și profesionalism ca segmente distincte. Acestea comunică vrând-nevrând. Promovez opțiunea ca școala să nu devină un teren de dezvoltare a controverselor politice. Școala trebuie să rămână spațiu de studiu și de educație. Dar nu vreau să crez iluzia ca opțiunile noastre ca inteligențiali nu au undeva atingere cu opțiunile politice. Atragerea inteligenților, inclusiv la minister, vizează personalitate care se legitimează și prin profesionalismul lor, dar și prin cel managerial. Ești clar, cum spuneam, că sunt probleme la care politicul nu găsește răspunsurile pe care doar competența profesională le poate oferi.

- Care segment al învățământului este vizat mai mult de prezența inteligenților pe care doriti să-l atrageți?

- Toate segmentele școlii. Există nenumărate exemple care atestă că și în preuniversitar, inteligențiali de marcă au făcut lucruri extraordinare. Aici trebuie consolidate echipe de analiști, cele manageriale, pentru că, aveți dreptate, școala este sociul pe care clădim întregul învățământ. Nu ascund preocuparea de a face ca superiorul, prin scopurile sale, să oblige preuniversitarul să se consolideze. Am aici în vedere sistemul nou de admitere ce ia în seamă performanțele elevului la nivelul liceului. Este un instrument de consolidare a intereselor elevului spre o pregătire solidă.

- De când intentionați ca această idee să devină viabilă? Mă refer la admiterea la facultăți în funcție de rezultatele la bacalaureat?

- Acum câteva zile am discutat cu inspectori din minister opțiunile lor referitoare la accelerarea reformei în domeniul nostru. În mare, soluțiile lor au fost: pregătire și peste un an doi începere. Am spus clar: reformă, dar reformă acum. O reformă amănăță fie și trei luni eșuează din nou. Avem experiență din '89 încoace. Deviza mea este **reformă acum**. Revenind la întrebarea foarte precisă, încă din ultima decadă a lunii decembrie am trimis spre universitate un pachet de precizări referitor la admiterea la facultăți în toamna lui 1998. Deci proxima admitere. Instalam un nou sistem bazat pe următoarele opinii generale. În primul rând, delegarea deciziei asupra concursului de admitere - forma lui, probele de concurs - la universitate. Doi: universitățile au latitudinea de a-și fixa cifrele de admitere. La minister, cifra o vom "fasona" astfel încât ea să fie suportabilă de către buget, dar nu o mai restrictionăm. Nu mai intervenim în detaliu privind cifra de constituire a secțiilor - mai puțin acele secții unde intervin laboratoare ce necesită cheltuieli mari. Altă opțiune generală a admiterii se referă la extinderea numărului de locuri, că este rezonabil de mult, mai ales acolo unde nu sunt antrenate mari cheltuieli financiare. Apoi vom mări numărul locurilor subvenționate de la buget cu altele pentru care se va percepe taxă. Este un element nou care ne obligă să plecăm de la prevederea constituțională conform căreia învățământul este gratuit. O respectăm. Dar dacă un candidat a căruia medie se situează sub cea a ultimului admis dorește să studieze, și se angajează să plătească taxă, noi îi oferim această sansă.

- Ideea nu este nouă, ea există și în perioada ministerierului Maior. Că nu s-a aplicat, astă-s-a datorat altor motive, între care presiunea studenților nu a fost de neglijat. Ceea ce interesează este alt aspect: este oare pregătită actuala serie de absolvenți ai liceului, școala, chiar facultățile, pentru a admite pe baza rezultatelor de la bacalaureat?

- Într-îmbavă este foarte bună și binevenită. Din discuțiile pe care le-am avut cu directori de licee, cu inspectoratele școlare a rezultat că sunt probleme ca bac'-ul să devină o etapă

fiabilă pentru admiterea la facultăți. Trebuie multe aspecte tehnice să fie asupra examenului, dar nu ocolește că în organizarea de până acum a acestui examen era suspiciunea de corupție. Se înțelege că nici eu, nici colegii universității noastre vor agreea să întră în bacalaureat.

- Ce intentionați pentru a face bacalaureatul fiabil?

- Nu mai insist asupra precizării că el, sub aspectul structurii și al disciplinelor ce-l compun acum, este clar. Negocierile ce au succedat revoluției elevilor să se aplică la următorul bacalaureat. S-au făcut publice și listele de subiecte.

- Cum apreciați ideea publicării subiectelor?

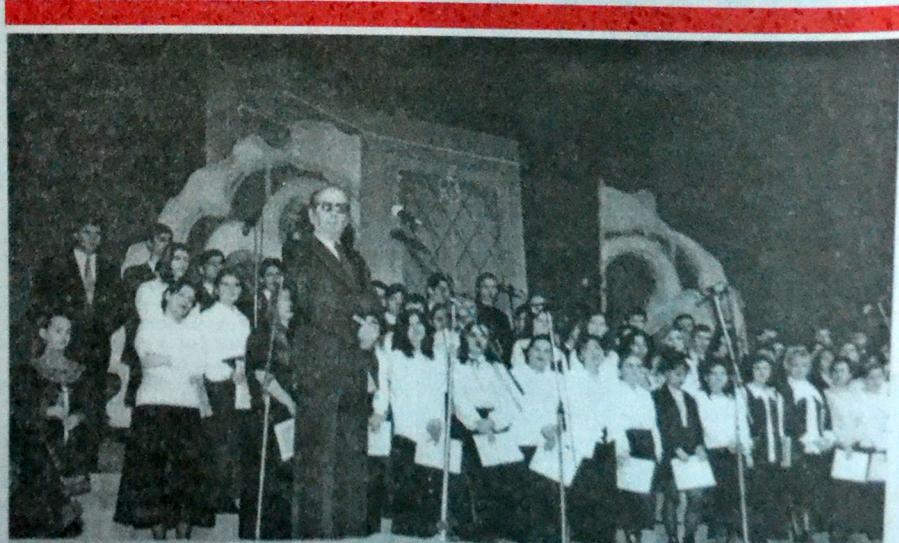
- Nu consider că a fost cea mai bună soluție. Acum însă nu avem dreptul moral să producем socuri în sistem cu noi decizii. Se va aplica ceea ce se cunoaște, chiar dacă opinia mea nu se identifică cu soluțiile date. Ceea ce se mai finiscează în prezent vizează metodologia. Se va renunța la corecția pe centre. O formulă nu doar foarte birocrațică, dar care jignește și profesorii. În Capitală, dacă am aplică această soluție, pe care nu știu cine a pus-o în circulație, ar fi centre în care s-ar corecta 4500 lucruri. O gestiune copleșitoare și susceptibilă de corupție. Vom promova soluții viabile pentru un bacalaureat național. Subiecte unice, dar mai ales **repere naționale** la corecțură. Subiectele pentru probe scrise vor fi transmise prin televiziune eliminând toti intermediarii. Grila de notare, respectând cerințele subiectelor, se va stabili de o echipă la nivelul ministerului. Grila va putea quantifica calitatea, atât că este posibil, și va avea în vedere nu doar modul corect de redare a cunoștințelor din manual, ci și capacitatea lui de a sintetiza și analiza. Întrucât supravegherea a fost un canal de corupție foarte amplă ea va fi făcută cu proceduri ce va evita întâlnirea în sala a profesorului cu propriii elevi. Comisiile se vor încrie complet.

- Iar oralul?

- Da. Aici este un alt aspect de întrebări legitime puse și de alții, dat fiind faptul că s-a publicat lista de subiecte. Implicării imediată a publicării subiectelor este învățatul mecanic. Dar, deocamdată, nu putem șoca rețea cu alte modificări.

- Dar s-a creat o breșă.

Cine vă garantează că următoarea serie de liceeni nu va dori să beneficieze de același comod avantaj?

16 Decembrie 1997 - moment de neuitat la „Spiru Haret”. Concertul de colinde susținut de Corul Universității la Palatul Sporturilor și Culturii din București

- Deocamdată, nu vom opera schimbări. Tot ce putem face este să proiectăm într-o grilă mai generală, evidenție, repere de notare. Diferențele dintre licee sunt o realitate. Numărul nu o ascundem. Dar pentru a preveni o situație ce se poate întâmpla la admiterea în facultate, și care vine din diferențele de notare la liceu, vom mări numărul de locuri la admitere. Revenind la problema reforme, părerea mea este că liceul bacău este un element al admiterii, grăndând ca fiecare facultate să-și conceapă un sistemul adecvat al concursului la specificul ei. În acest fel modificăm sistemul relației dintre invățământul liceal și facultate. Cred că este cauza cea mai productivă pentru că, într-o zi, tot va trebui să renunțăm la această admitere din cel puțin două obiective generale: dreptul tinerului de a studia și necesitatea creșterii efectivului de studenți la nivelul țării.

Intenționăm masificarea învățământului superior chiar dacă vor fi obiecții. Pentru că a sosit clipa când și noi va trebui să depășim accentul de pe licență pe specializările acceptate în lume: masterul și doctoratul. Aici trebuie să realizăm performanțe.

- Spuneați că intenția este de a pune accent pe bacalaureat. Dar, de foarte mulți ani, liceul suferă de absența unor coerente planuri de invățământ, ca și de o adevarată politichizare a celor existente. În afara obiectivelor fixate de lege, nu sunt stabilite finalitățile pe cîlcuri, nu există o corespondență firescă în conceperea planurilor și programelor pe verticală și orizontală școlii. În această situație la ieșire, adică la bacău, nu se regăsește calitatea de care se tot discută. Aflu că se intenționează modificarea unor planuri, de a se pune accentul pe latura umanistă a invățământului liceal.

- Nu vă ascund că reforma pe care eu o am în vedere, și pe care o consider cea mai adecvată României de azi, este **reforma curriculară**. Ceea ce ați spus este exact și întârsește aprecierile făcute de dv. La toate nivelele - profesori, elevi, studenți - toți se plâng de problema planurilor de invățământ. Personal, doresc ca aici să concentrăm forțe mari de specialiști. Vrem să antrenăm în decizie institutul pentru Științe ale Educației, catedrele de pedagogie din universitățile clasice ale țării, grupuri de specialiști și, nu exclud, pentru o mai mare obiectivitate în tratarea subiectului aflat în discuție, implicarea unor evaluatori externi. Spus clar: curriculumul angajează multe interese. Chiar ale persoanelor. Discuțiile despre planurile de invățământ sunt pline de pasiuni. De aceea vrem să creăm o instanță compusă din specialiști și să împărtășim în discutarea viitoarelor planuri. Până în 15 ianuarie vom avea de la I.S.E. și catedrele de pedagogie din țară recomandările, chiar construcția curriculum în țară noastră, încât să ieșim din situația pe care ați menționat-o. Ei trebuie să ofere reperele structurale. Nu ascund că la ora aceasta este în aplicare un program al Băncii Mondiale în materie. El este în derulare, așa că nu putem vorbi de rezultate finale. Și aici sunt rezultate foarte bune în anumite locuri, ca și confirmări ale sistemului în alte locuri. Problema este de a reforma acest sistem. Vreau să fac un apel la toți cei implicați pentru a găsi o formulă stabilită a planurilor de invățământ, măcar pentru câțiva ani. Să avem un curriculum adecvat temporului nostru și nu atât de încărcat ca cel de până acum care a făcut ca invățământul să devină reproductiv, elevii și studenții să nu aiță timp pentru studiul individual. Este nevoie ca la toate nivelele să existe voști de a schimba.

- Dar domnule ministru, "instanța" pe care o reclamați ante-

rioră aveți. Este vorba de instituția Consiliului Național pentru Reformă, ignorat până acum, și care de trei ani nu a produs nimic.

- Mă bucur să constată că sunți acest detaliu esențial. Să eu am aflat că există pe hârtie... Aici ne trebuie specialiști care sunt la Institutul pentru Științe ale Educației, în catedrele universităților clasice.

- Regret, dar nu cred că ar fi benefic să faceți aceeași greșeală care, din nefericire, se perpetuează de foarte mulți ani. Este vorba de eroarea în care a trăit până acum școala românească care să-a considerat că trebuie condusă numai de universități. Or, școala nu este numai a acestora. De ce sunt ignoranți sau omisi - cu știință sau fără - cei de la baza școlii: dascălii, directorii, catedrele de specialitate din școli. Adică tocmai pălmășii care pregătesc șaloanele de tineri care ajung la facultăți. Nimeni nu să strădui să-și facă din ei aliați de nădejde. De ce trebuie privită școala doar de sus în jos?

- Iarăși aveți dreptate. Pot să vă spun că am apelat deja la, cum spuneați, "pălmășii școlii". Aici funcționează Consiliul Național al Curriculumului. Am discutat cu ei la Liceul "I.L. Caragiale". Problema este să aducem criterii profesionale de alcătuire a curriculumului care vrem să atingă toate componente. De la clasa I până la ultimul an de facultate. Sigur, pe traseu s-a mai lucrat. Dar sectorial și nu în toate locurile demersul a reușit. La școli și licee, noi am transmis deja cerința de a se formula propunerile de la cei care predau la catedre. Din experiența ultimilor cinci ani s-a remarcat că mai trebuie aduse în discuție și elemente structurale de curriculum produse de instituții specializate. Deci, revenind, există un program al abordării domeniului pe care-l discutăm care ia în seamă ceea ce dv. ați remarcat ca o nereușită până acum.

- Pe parcursul intervenției dv. ați făcut dese referiri la reformă. Cred că a sosit momentul să punctați câteva din elementele ei aşa cum le vedeti dvs. Ce înțelegeți prin reformă? Până acum s-a făcut prea puțin, iar precedentele garniturile ministeriale vedeau reforma un sector cu bătăie lungă, spre anii 2010, scăpând sau ignorând prezentul în viața școlii.

- Da, este bună observația. Reforma pe care o am în vedere este una de încheiere a tranzitiei invățământului în România și, în același timp, de compatibilizare cu reperul în general acceptate în sistemul european. Privind retroactiv conceptul de reformă, putem vedea că în jurul lui '94 s-au elaborat și legat de programele internaționale care s-au aplicat la noi - diferite perspective asupra reformei. Ea a fost gândită atunci teoretic ca o reformă concertată asupra macrostructurii. Adică asupra relației dințuntru sistemului național de invățământ, dintr-o școli, inspectorat, catedre, facultăți, minister, relația dintre invățământ și politica generală a guvernului etc. Această reformă a dus la rezultatele care se cunosc: Legea invățământului și Statutul corpului didactic, documente care consacră situația din invățământul nostru la nivelul din 1995. Problema care se pune este de a deschide calea pentru schimbarea situației existente, de a croi și stimula mai ales reforma. Am în vedere o reformă care se bazează pe analiză făcută și în țară și în străinătate privind prefacele din invățământul în Europa Centrală și Răsăriteană. Rezultatul s-a concentrat pe ideea de reformă distribuită pe sase capitulo de măsuri. **Reforma curriculară** având ca întâi reducerea caracterului reproductiv al invățământului în favoarea unuia creativ; **compatibilizarea europeană, internațională** putem spune a

curriculumului. Capitolul doi - regădind acțiuni între școli, inspectorate, facultăți și mediul înconjurător pe de altă parte. Știindu-se că sunt carentele infrastructurii, ca rezultat al unei finanțări relativ modeste a școlii după război, urmează **ampliorarea substanțială a infrastructurii și trecerea la sistemul modern de comunicații - internetizare etc.**; **restabilirea demnității profesorului**, în sensul creării de timp și resurse pentru ca el să-și continue calificarea, dar și crearea unui cadru care să permită spiritul de investigație al elevului, al studenților; **un nou management școlar și academic** (care să evite populismul - un alt pericol care ne paște), care să ne despartă clar de autoritarism, descentralizând deciziile atât că este posibil într-un sistem modern, delegând că mai multă putere, mai ales în folosirea resurselor, la nivelul școlii, facultății. În fine, ultimul capitol al reformei - incadrarea în rețea euroamericană a școlilor și universităților. Adică nu doar mobilitate academică, ci și cercetare, alte activități în comun.

- Dar despre (re)formarea formatorilor nimic?

- Când am vorbit de restabilirea demnității dascălului am avut în vedere și acest lucru. A început elaborarea unui regulament al Caselor Personalului Didactic. Am și avut o discuție pe această temă.

- Ce loc va ocupa în preocupările dv. invățământul particular? Am în vedere în special faptul că invățământul preuniversitar particular a fost cu totul uitat, iar cel medical continuă să fie un "măr al discordiei".

- Avem pregătit un proiect de hotărâre de guvern pentru invățământul preuniversitar particular. Este normal ca într-o țară bazată pe libertăți și economie de piață să fie și școli private. În consecință și politica ministerului este de dezvoltare a acestor rețele. Ceea ce ne preocupează este ca rețeaua particulară să fie bazată pe premise naturale. Să fiu mai direct. Rezultatul universităților particulare este, de multe ori, rezultatul birocrației admiterii în invățământul de stat. Natural ar fi ca ele să existe după ce invățământul de stat a fost debirocratizat, inclusiv admiterea. Attitudinea noastră este suportivă. Pe noi ne interesează performanța sistemului național de invățământ și nu avem obsesia ca o formă să fie preferată altie. Nu intenționăm să restrângem mecanismul ceea ce există. Sper că în luna Ianuarie proiectul la care m-am referit va intra pe ordinea de zi a Guvernului. În privința invățământului superior particular medical, răspunsul meu este unul singur: să ascultăm vocea specialiștilor, a medicilor. Nu sunt împotriva acestui invățământ, nu am nici o obsesie în acest sens, însă nu este bine să auzim vocea unor "specialiști" care nu sunt validabili.

- Considerați că cei care v-au precedat au greșit în "guvernarea" școlii? Dacă răspunsul este afirmativ, cum intenționați să remediați erorile predecesorilor?

- Este ușor să vorbești post festum. O lacună cred că a fost absența unei idei bine articulată a reformei. Noi - și nu este vorba doar de minister - nu avem un centru unde să fie cumulată informația, evoluția sistemului românesc de invățământ. Crearea unui astfel de centru este pe agenda priorităților, iar un consilier a primit mandatul ca în prima parte a anului nou să elaboreze un proiect în acest sens. Intenționez să provocăm o discuție națională asupra invățământului pentru a lămurii lumea asupra a ceea ce vrem să facem, dar și pentru a afla multe idei. Ar fi foarte oportun să stârnim o dezbatere asupra invățământului cu specialiști, profesori, elevi, studenți. Am atrage, în alt fel, intelectualitatea la rezolvarea aspectelor de fond ale școlii.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

DIRECȚIA RELAȚII PUBLICE

COMUNICAT

Prin Ordinul ministrului Educației Naționale nr. 3000/05.01.1998, din data de 15.01.1998 își începe activitatea Oficiul Național al Burselor de Studii în Străinătate. Acest oficiu va funcționa provizoriu în sediul M.E.N. din str. General Berthelot nr.30, telefon 615.74.30, până la terminarea amenajării sediului destinat (str. Spiru Haret nr.12).

Instalarea în acest spațiu se va face cel mai târziu la data de 20.01.1998, prilej cu care va fi organizată o conferință de presă.

DIRECTOR,
Mircea Mureșan

CORNELIU BABA

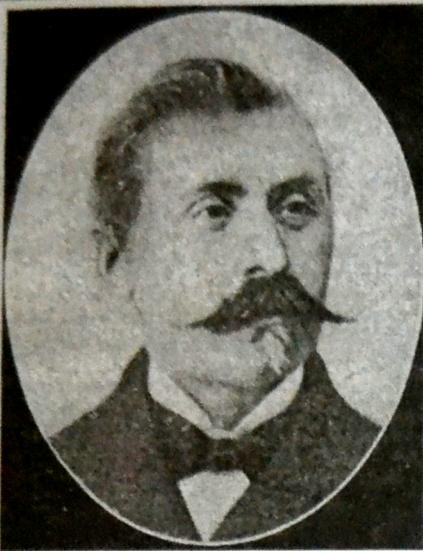

Regele nebun

Tărani

SPIRU HARET - MARE CTITOR AL ȘCOLII ROMÂNEȘTI

(Continuare din pag. 1)

Părintele învățământului românesc modern era condus de ideea că transformarea școlii pe care o pune în serviciul națiunii și, mai ales, la îndemâna poporului, este izvorul ce trebuie să întrețină progresul națiunii. Prodigioasa lui activitate în acest domeniu se caracterizează prin aspectul realist al ideilor și reformelor propuse și aplicate, prin preocuparea de a lega școala de viață, de practică, de a o

face să corespundă cât mai bine nivelului de dezvoltare economică și socială a țării, progresului științific și tehnic al vremii, dar și exigentelor cu acuitate intuite, ale viitorului țării.

Cunoscând profund realitatea românească, soluțiile moderne, avansate din alte țări, în special din Europa, Spiru Haret a propus soluții originale în reformarea școlii, fiind inițiatorul unui pachet de legi în domeniul învățământului, care a însemnat un pas

hotărâtor înainte, ministrul dovedindu-se „un organizator desăvârșit”. Legea învățământului secundar și superior (1898) și Legea învățământului profesional (1899) se dovedesc a fi expresia unei cunoașteri temeinice a realității sociale românești, un răspuns cu adevărat revoluționar la nevoile de modernizare profundă a școlii.

În privința școlii secundare, ca și a celei primare, erau promovate cu îndrăzneală și curaj, cu încredere și o temeinică motivație socio-culturală transformări de anvergură: prin reorganizarea liceului, se realiza trecerea de la liceul unilateral la liceul cu trei secții - clasică, modernă, reală, oferindu-se tinerelui perspectiva de a se pregăti temeinic pentru viitorul lor și al țării, angajat în acțiunea de complexă modernizare, cât și pentru a înlesni dezvoltarea personalității tinerilor în acord cu aptitudinile lor; în locul programelor fixe, rigide care indicau numai materia de învățământ, Haret stabilește ca acestea să aibă o parte introductivă, care să cuprindă orientări asupra metodelor de predare a fiecărui obiect în parte.

Referitor la învățământul superior, prin Legea din 1898 se prevedea: trecerea de la o universitate ale cărei facultăți își desfășurau activitatea separat, izolat, la o instituție complexă și

armonioasă de învățământ superior, adevărat centru cultural al țării, având propria sa personalitate, o autonomie constructivă, conjugată cu necesara integrare într-un sistem național, stimulator și generator de noi valori, în care să se asigure progresul științei, literelor, artelor și să contribuie, concomitent, la formarea spiritului „public”, prin atenția deosebită acordată culturii naționale. Legea inițiată, promovată și aplicată de marele nostru înaintaș consacra pentru universități asumarea fermă, responsabilă a rolului de înaltă instituție care pregătește tineretul pentru profesiunile de stat și pentru cele libere; cerința ca facultățile de litere, filosofie și științe să formeze cadre didactice pentru școală secundară; constituirea, pe lângă catedre, după caz, de laboratoare, seminarii universitare, clinici etc., pentru a asigura îmbinarea instrucției teoretice cu pregătirea practică și cu cea de cercetare științifică; înființarea Seminarului pedagogic la București și Iași, în scopul completării pregătirii teoretice a viitorilor profesori cu ceea de practică pedagogică.

În ce privește învățământul particular instituit pentru a răspunde cererilor unor confesiuni religioase și ale unor minorități naționale, Haret a constatat că, în cadrul acestui tip de învățământ se ignora studiul limbii, istoriei și geografiei României. Pentru a elimina asemenea tendințe, a promovat Legea învățământului particular, care dispunea controlul statului asupra școlilor particulare, viitorul ei.

Nu începe îndoială că și astăzi principiile promovate și apărate de Spiru Haret cu privire la „propagarea limbii și culturii românești numai prin farmecul inteligenței și geniului propriu național”, cu privire la modernizarea învățământului sunt de o arătoare actualitate, trăinicia și viabilitatea lor reprezentând o vie sursă de inspirație pentru definitivarea, în spiritul noilor cerințe ale istoriei și ale afirmării puterii de creație a poporului român, a Legii învățământului, aflată în dezbaterea Parlamentului, ca și a altor reglementări privind școala, viitorul ei.

Generoasa moștenire a gândirii și creației lui Spiru Haret, prilejuiesc acum - la înălțarea unui secol de la legiferarea modernă a sistemului național de învățământ - atât adâncirea reflecției asupra funcției sociale creative a școlii, cât și preocuparea pentru soluții constructive, demne de stadiul nou al istoriei, al dezvoltării României.

Fundația „România de Mâine”, Universitatea care poartă cu mândrie numele marelui ctitor și patriot, corpul profesoral și studenții vor reacționa continuu în spiritul învățăturilor lui Spiru Haret, aducându-i neîncetat prinosul de recunoaștere și omagiu lor fierbinte.

TRIADA OM - MEDIU - TEHNOLOGIE

(Continuare din pag. 1)

Și aceasta este numai o enumerare incompletă a multiplelor domenii de o importanță intrinsecă pentru înțelegerea interacțiunii complexe dintre efortul uman pentru dezvoltare, pe de o parte, și efectul asupra sistemelor ecologice vîi și nevîi, pe de altă parte.

Necesitatea interdisciplinarității

Necesitatea pentru colaborarea interdisciplinară a fost, în ultima vreme, un subiect de cercetare științifică nu numai în legătură cu complexitatea problemelor care sunt luate în considerație, ci și cu dezbatările privind rolul științei în societate. Una dintre concluziile majore care s-au desprins cu acest prilej a fost că un domeniu al științei, care este pur și simplu o disciplină specializată, va fi capabil să exercite o influență limitată asupra lumii din afară cămpului său îngust, iar fiecare știință - aceasta se aplică și științelor de bază - este un domeniu social organizat, subiect nu numai al normelor proprii interne, ci în mod egal al unor norme externe, precum inovația, relevanța și aplicabilitatea socială.

Deci, orice întrebare adresată cercetării de către așteptările societății cere ca o știință să transeadă granițele proprii. Ca atare, este de așteptat ca o mai intensă colaborare între științe și, deci, peste limitele unei discipline specializate, să se dovedească fructuoase și pentru domeniul științei

respective și pentru surmontarea unei probleme de mare actualitate și importanță pentru societatea umană.

Din nefericire, deși nu mai există dubii că colaborarea interdisciplinară cu știință este absolut necesară, aceasta rămâne încă mai degrabă un desiderat decât o practică reală. Este însă momentul ca acest stadiu să fie depășit, deoarece se profilează tot mai clar faptul că dezvoltarea viitoare a societății industriale depinde crucial de valabilitatea predicțiilor făcute referitoare la interacția complexă dintre om - mediu și tehnologie.

Evaluarea tehnologică și previziunile cu înalt grad de realizare izvorăsc din cunoștințele obținute în domenii atât de diferite, cum sunt tehnologiile și științele naturii, științele politice, economice, psihologice și medicale.

În consecință, studiile interdisciplinare sunt necesare pentru a clarifica aspectele de evaluare și predicție, aceasta cu atât mai mult cu cât chiar și în momentul de față adevărate abordări interdisciplinare rămân mai mult niște aspirații decât o parte a realității practice. Aceste stări de lucruri pot fi atribuite atât condițiilor instituționale existente în activitatea științifică, cât și barierelor intelectuale, poate chiar părților despărțitoare, care există între disciplinele științifice.

Îată de ce unele Fundații, cu mare prestigiu, și-au asumat rolul nobil de a asigura condițiile survolării barierelor care există între discipline, prin crearea unor platforme pentru colaborare interdisciplinară care să asigure o mai bună înțelegere și, pe cât posibil, o rezolvare a problemelor interacțiunii om - mediu - tehnologie.

Instrumente speciale au fost dezvoltate pentru asigurarea acestor solicitări. Studiile rezultante au avut la bază o colaborare cu implicarea unor oameni de știință cu o pregătire foarte densă. În cei 10 ani de experiență pentru asemenea studii s-a dovedit că intențiiile și concepțile de bază ale acestora au fost corecte. Rezultatele științifice obținute au influențat o diversitate de domenii, mergând de la legile mediului până la planurile urbane. Colaborarea interinstituțională și cooperarea interdisciplinara sunt necesare pentru orice plan de viitor și pentru rezolvarea unor probleme globale încă nerezolvate.

Ambele sunt absolut necesare, deoarece lumea noastră tehnico-științifică este, de fapt, lumea lui Leonardo-da-Vinci, în care toate domeniile vieții sunt interconectate; asupra vieții omului și a mediului există totdeauna un impact care este rezultatul unui proces foarte complex, dependent de numeroși factori netechnici, de tehnologiile folosite, de condițiile de utilizare și de zonele de influență.

Liderii de acțiune trebuie ca atât în modelarea viitorului societății industriale, cât și în rectificarea greșelilor trecutului să ia în considerare relațiile complexe care există în lumea reală dacă vor ca efectele nedoreite să nu se manifeste prin surprindere. În orice plan de viitor și în orice decizie este obligatoriu să se pună laolaltă experiența din diverse domenii ale vieții și să se grupeze cunoștințele experților din discipline diferite. Rolul decisiv al tehnologiei în lumea modernă mai relevă însă

faptul că responsabilitatea unică pentru apariția problemelor și efectelor nedoreite să fie localizate la ușa tehnologiei, trecându-se cu vederea că au contat decizia politică și interesul economic. A început însă să devină evident și faptul că acele efecte nedoreite nu pot fi eliminate sau ocolite printr-o modificare a calității sau particularității tehnologiei, ori făcând uz de perfecționarea tehnologiilor alternative.

Aspectele sistemele, multidisciplinaritatea și cooperarea interdisciplinară sunt necesare pentru rezolvarea unor probleme globale încă nerezolvate.

specialiști din economie, științele sociale și filosofice se dovedesc indispensabile pentru abordarea unei probleme complexe în toate zonele economico-sociale. În ciuda acestor evidențe, încercările de a pune în operă acest adevar se confruntă în practică cu o serie întreagă de dificultăți. Un exemplu la îndemâna este cel al definirii metodelor de analiză, investigare și caracterizare cu rol determinant în asigurarea unei dinamici social-economice pozitive, care face obiectul unei teme din planul de cercetare al Fundației „România de Mâine”. (Va urma)

LECTIA, LUI ZUBIN MEHTA

Strălucitul concert de Anul Nou, susținut de Filarmonica din Viena, sub conducerea celebrului Zubin Mehta, s-a încheiat cu ceea ce ar putea fi o lecție de demnitate națională pentru așa-zisele elitaști de la noi, care și dau palme și se scuipă în oglindă numai și numai pentru că s-au născut... în România. În urarea sa de "La mulți ani!", adresată milioanelor de telespectatori de pe toate meridianele, strălucitul muzician n-a "uitat" să aminteașcă, la loc de frunte, de dragii lui compatrioți, telespectatorii din îndepărtata Indie, patria de origine și de susținător al acestui mare artist care este Zubin Mehta. (M.I.)

ROMÂNIA ȘI PARADOXURILE INTEGRĂRII EUROATLANTICE

Prof.dr.Mircea NICOLAESCU

Extinderea NATO va cuprinde deocamdată doar „grupul de la Visegrad”, Polonia, Republica Cehă și Ungaria, România a fost amanată, ca și Slovenia, probabil pentru 1999. Pe bună dreptate, decizia reunii de la Madrid a generat un sentiment de profundă frustrare în opinia publică românească. Solicitarea ţării noastre de primire în Alianța Nord-Atlantică nu este o acțiune oarecare de rutină: este chemată să dea curs opțiunii fundamentale a Revoluției din decembrie 1989 de a racorda reconstrucția posttotalitară a societății românești sub semnul democrației, drepturilor omului și economiei de piață la procesul înnoirilor globale. Aderarea României la NATO răspunde nevoii și dorinței de participare a ţării noastre, în dubla calitate de beneficiar și furnizor de securitate la viitoarea ordine zonală și continentală.

Hotărârea de la Madrid ne-a dezamăgit nu numai pentru frustrarea de un drept și de o speranță vitală, ci și pentru că este rezultatul unui dictat, al unei decizii arbitrate a Statelor Unite care a eludat mecanismul democratic al unei negocieri transparente cu participarea tuturor membrilor alianței, a decis de unul singur și, mai mult, a făcut publică această decizie cu mult înainte de reunirea la nivel înalt, singura care era atestată să dezbată și să adopte, prin unanimitate un asemenea act. Firește, ne încurajează reacția majorității membrilor Alianței și cu deosebire pledoaria hotărâtă, străbătută de caldă prietenie și de înaltă etică internațională, a președintelui Jacques Chirac, ca și sprijinul altor șefi de stat, a numeroase personalități politice, comentatori, ziariști de seamă, care, cu acest prilej, au popularizat argumentat, realitățile și atuurile românești. Oficialitățile de la Washington și-au justificat credibil doar limitarea alegerii numai a trei state, și anume prin teama Casei Albe că Senatul și opinia americană n-ar agree cheltuieli mai mari și n-ar înțelege angajamentele forțelor sale militare noi, argumentarea excluderii României nu este însă credibilă: personalități cheie ale politiciei americane (secretarul departamentului de stat, secretarul apărării, șeful statelor majore reunite ale armatei) au susținut, repetat, în formulări aproape stereotipice că „în România nu s-au făcut încă progrese pe calea democrației și reformei”; că „armata română nu este încă pregătită și poziția strategică a României nu este relevantă; că „favorizarea ţării noastre ar nemulțumi Țările Baltice” (ca și cum pe noi nu ne-a nemulțumit primirea noastră a altora), sau „că nu îndepliniți standardele NATO”. Oricum, președintele Bill Clinton a precizat lucrurile, referindu-se expres la România, că „intrarea în Alianță face parte dintr-o strategie amplă, stabilită cu mulți ani în urmă”, iar fostul candidat conservator la Casa Albă, Richard Lucas explică, mai pe

larg, că „Hotărârea S.U.A. este un act politic, un compromis, realizat pe fondul inexistenței unor condiții specifice de aderare la NATO”, inexistență remarcată și de ministrul de externe român, ca de altfel, majoritatea observatorilor.

În fapt, hotărârea de la Madrid este o lecție de „real politic”, de pragmatism politico-militar pe care SUA, rămasă unică superpotere în joc în urma dezmembrării fostei URSS, a începută „războiului rece” și confruntării ideologice, o oferă nu numai aliaților de coalitie, ci întregii lumi. Atitudinea SUA așeză semnificativ începutul adaptării Alianței la noile realități europene și mondiale sub marca relațiilor de putere, într-un sistem mondial ierarhizat în jurul unui singur pol politico-militar. Iar atribuțele puterii sale în cadrul Alianței (peste 25% din bugetul NATO, împreună cu principalul aliat, Anglia 42%, proprietatea majorității dotărilor militare, logistice și de telecomunicații, definirea aproape a totalității posturilor importante de comandă, umbrela nucleară și monopolul dialogului strategic-militar cu Rusia) au transformat în unanimitate la Madrid sprijinul pentru hotărârea Casei Albe, deși inițial toate statele planului sudic, plus Belgia și Canada au sprijinit România, iar Germania s-a abținut. Situația reamintește aprecierea primului ministru englez Harold MacMillan, care în 1959 îi mărturisea lui Nixon „Alianțele (cele militare - n.n.) sunt sudate de frică, nu de dragoste”. Chiar și confruntarea franco-americană depășește problema României, a relevat că SUA nu acceptă să-și piardă nici una din părghiile prezenței sale, de fapt, ale dominației într-o Europă care, economic și politic, prin constituirea Uniunii Europene, aspiră să devină un nou pol de putere mondială. Dimpotrivă, modelează realitatea după imaginea vizionii proprii, subiective... viziune dogmatică, menită să îndeplinească o funcție de autojustificare și legitimare”... „Găsim aici, printre altele, intoleranța și discriminarea, voința de hegemonie și pretenție de a nu recunoaște decât un mod exclusiv și uniformizant, de organizare socială și de progres istoric pe care-l impun celorlalți”¹.

Excluderea din primul val a ignorat nu numai instabilitatea zonei balcanice, contestabil mai evidentă ca cea a Europei Centrale, dar și dreptul egal al ţării noastre la securitate cu statele primite. În plus, în competiția pentru accesul în Alianță, România a făcut concesii unilaterale, sub presiunea Washingtonului, îndosebi în ce privește Tratatul de bază cu Ungaria și pretențiiile minorității maghiare; nici statutul economic, inclusiv „riscul de jăr” nu se poate spune că nu a fost afectat.

Suntem sătuiți să nu considerăm hotărârea de la Madrid ca o nouă „Yalta”, că Madridul e doar un moment al unui proces în desfășurare.

Desigur, nu mai există, ca în 1945, primejdia unei invaziuni din partea unei mari puteri și nici a impunerii unui regim nedorit. Râmâne însă amărăciunea unui nou abandon din partea Occidentalui și mai ales a SUA, resentimentul unei noi înșelări: e greu să stergi din memoria poporului nostru amintirea dramaticului târg de la Yalta la care și-au dat acordul SUA și Anglia, principali oponenți la Madrid, la candidatura românească; vrem nu vrem, ne revine în minte Dictatul de la Viena și Pactul Molotov-Ribbentrop. Cu atât mai mult cu cât integrarea noastră în Occident ar trebui, moral, să dovedească și disponibilitatea membrilor Alianței nu numai de a recunoaște că ţara noastră și-a însușit în realitate valorile lumii occidentale, dar și de a participa la recuperarea daunelor și marii întăzieri provocate de plasarea ţării noastre de o anumită parte a „cortinei de fier”. Cât privește atestarea aderării noastre la democrație, de fapt, la

„Jumea liberă”, singurul popor le-a marcat printre o ridicare populară, răsturnarea totalitarismului este illustrat că nu a progresat în ale democrației, asemeni celor admisi. Mai degrabă, hotărârea americană trebuie apreciată în lumina statului fostului președinte Richard Nixon: „Puterea președintelui SUA ca lider moral al lumii libere este imensă; dar este necesar de a o folosi cu o mare abilitate. Drepturile omului constituie unul din domeniile în care ... poate fi extrem de eficace. Dar trebuie să le folosim cu discriminare, având clară conștiință numeroaselor distincții ce se impun în lumina realităților”². Adică al interesului SUA. Am fi naivi să credem că la Washington nu sunt cunoscute realitățile românești, că se desconsideră contextul geostrategic, pregătirea militară și rolul stabilizator în zonă; ne-au vizitat atâtă experți, au avut loc numeroase exerciții militare comune în țara noastră, ce-au intrunit mii de militari americani; frecvent unități ale flotei SUA sunt prezente la Constanța, iar participarea trupelor românești la restabilirea situației în Balcani și în cadrul acțiunilor ONU au constituit, totodată, prilejuri de a fi bine cunoscuți; propunerea SUA de parteneriat strategic, ca de altfel aprecierii ale unor specialiști americani remarcabili o dovedesc. Nu stă în picioare handicapul economic față de cele trei state admise; dar nu stau în picioare aprecierile privind reconstrucția democratică și cea militară. Ele se bazează și stimulează și acum o deformare intenționată deformată, filtrată și pusă de acord cu argumentele americane, selecționată de altfel și în favoarea tezelor binecunoscute ale nerespectării drepturilor minorității maghiare și

Sansele României de a-și ocupa locul în NATO, ca și în UE, depind în mod hotărător de progresele tranziției, dar și de folosirea tuturor atuurilor capacitatei de dialog și negocieri ale României cu lumea, de maturizarea clasei noastre politice și edificarea unei imagini corecte a ţării noastre, onestă, dar despăvărată de servuți revanșarde și interese dușmanioase, de reformări insiduoase, inclusiv de natură electorală care nu lipsesc încă din proiecția internațională a ţării noastre și care sunt abil folosite, inclusiv în competiția pentru un loc mai bun în noua arhitectură europeană.

1. Marcos Kaplan, *La structure du pouvoir dans les relations internationales* în „Revue internationale des sciences sociales”, vol.XXVI, UNESCO, Paris, 1977.

2. R.Nixon, *La vraie guerre*, Albin Michel, Paris, 1980, pag.313.

A fi student la „Spiru Haret”

REVISTA

OPINIA
națională

 Director:
 Prof.univ.dr.
 Aurelian BONDREA

Revista se poate procura prin abonament sau, direct, de la sediul redacției.

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, București, Cont 451.00.972-B.C.R.-S.M.B.

Machetarea computerizată și tiparul

 executate de
LABORATORUL DE TEHNOREDACTARE
SI TIPOGRAFIA
FUNDATAȚIEI "ROMÂNIA DE MÂINE"

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4, Telefon: 330.40.40/inchirieră 182

Acad. ANGHEL RUGINĂ: Scrisori către Țară

„PÂNĂ ÎN CLIPA DIN URMĂ VOI SUSTINE POSIBILITATEA UNUI MIRACOL ECONOMIC ÎN ROMÂNIA”

Ceea ce voi scrie mai departe este o continuare a „SCRISORII CĂTRE TARĂ”, în caroul de față adresată unui știință cercetător român de la lași, orașul meu favorit, unde s-a plămădit spiritul critic maiorescian. Mă voi referi mai departe la două puncte principale nevrăjigice, cred eu, dacă am înțeles bine ce vrei să spui. Dacă n-am înțeles bine, atunci ai obligația morală să mă corectezi.

Până ce voi fi corectat, dacă e cazul, e vorba de două puncte esențiale și anume: (1) Care este punctul de legătură sau axioma de bază care conduce la stația finală unde se dezvoltă o vizină nouă a subiectului respectiv? și (2) ce cimp de explorare mai departe se evidențiază din acceptarea premisi, axiomei sau observației de bază? și aci e vorba numai de analiză sau teorie pură, iar nu de punctul (3) în continuare, adică de probleme de practică, de aplicare teoriei respective.

Trebue să ai clar în minte distincția între 5 categorii de probleme și cunoștințe, fiecare cu identitatea ei: (1) Istorie și Statistică; (2) Teorie sau Analiză; (3) Etica sau Morala; (4) Practica și (5) Doctrina sau istoria gândirii. (Vezi: Prolegomena, Partea II, 6. Quinta Methodica and the Law of Logical Consistency in Scientific Arguments).

Când am văzut că ai întrebuițat titlul TRI-UNITATEA, Modelul Cunoștinței Integrale, m-am gândit imediat: Să stii că aci se află ceva nou, ceva care în fond ar fi confirmat și întărit „The Universal Hypothesis of Duality as Axiom: I” care în fond este punctul de legătură cu stația finală din întregul sistem de gândire ce l-am plămădit și explorat încă din ianuarie 1944, când am păroșit la Universitatea din Freiburg i.Br., după ce făcusem deja licenție de un an la Universitatea din Berlin, începând din septembrie 1942 până în noiembrie 1943, când, în cursul unui bombardament, am pierdut totul, inclusiv toate manuscrisele ce le aveam cu mine.

La recomandarea unui tânăr economist japonez pe care l-am întâlnit numai o dată în curs de perfecționare în limba germană și căruia m-am plâns că nu găsești idei noi economice la cursurile de Economie și Sociologie în Berlin, mi-a spus: „Dacă vrei să auzi ceva nou în Economie trebuie să mergi la Universitatea din Freiburg i.Br. și să audizezi cursurile prof. Walter Eucken. Nici până azi nu li stiu numele, dar sfatul lui a fost „sfatul cel bun” pe care nu îl găsești orunde și aja de ușor.”

De la Universitatea din Berlin, în afara de Filosofie, Drept și Pedagogie aplicativ, am invățat un lucru nou care îmi împăsa, și anume, relația clară între Teorie și Practică aplicativă. A fost în clasa unui economist de seamă, prof. Ernst Wagemann, director la vestitul, pe atunci, Institut de Cercetare Conjugurală, care ne-a spus într-o zi la seminar: „Dacă știința economică nu poate să dea un sfat în economică bolnavă aș cum un medic în medicină dă o prescripție corectă la un bolnav care se vindecă, atunci Economia Politică nu merită să fie numită știință”.

În România de atunci, cum probabil și astăzi, nu se predau cursuri de teorie economică curată, așa cum se găsească, spre ex., în cartea lui Leon Walras: „Elements d'Économie Pure” (1874-77) - Schumpeter îl consideră col mai mare

În ultimii ani, ca ziarist, am avut cîstea să-l urmăresc îndeaproape pe savantul american de origine română Anghel Rugină, profesorul de aleasă vocație, care și trăiește ideile la o mare intensitate și, pe deasupra tuturor, spiritul ardent al unui patriotism de cea mai nobilă extracție care și trăiește învariabil mândria de a fi român. L-am urmărit în expunerile de la Academia Română, al cărei membru de onoare este, spre onoarea prestigiosului nostru for național de consacrație a valorilor; la cursul de Introducere în studiul științelor economice, finit în fața studenților Universității „Spiru Haret”; la inițiările în realizarea unui miracol economic în România, oficiate cu un socratic interes, în adunările pe care cele două mari organisme profesionale din țara noastră, respectiv Asociația Generală a Economiștilor din România (AGER) și Asociația Generală a Inginerilor din România (AGIR) le intruneau special pentru audierea marelui savant; la unele dintre cuvântările sale, rostită ca răspuns la conferința titlului de Doctor Honoris Causa cu care i-au înoronat prestigioase personalități mai multe dintr-universitățile românești.

L-am urmărit rostind de la tribuna adevăruri fundamentale pentru renașterea României sau în intimitatea confesiunii despre marile încercările ale destinului propriu și despre destinul glorios al tradiției culturale românești, ilustrată prin nume de rezonanță sufletească profundă. Să fie fiecare dată mi-am pus aceleași întrebări: cum se face că, în vreme ce unii dintre români care au studiat în Franță au devenit francofili, cei cu studii în Germania, germanofili, cei cu studii în Anglia, englofili, Anghel Rugină a studiat în Germania și Franța, în Canada și Statele Unite ale Americii, pentru ca la capătul acestui periplu spiritual să ajungă un și mai mare român, exponent fidel al spiritualității noastre, devotat trup și suflet neamului și fără sare de origine? Cum se face că analistul cel mai profund de astăzi al ideilor economice clasice, moderne și contemporane a reușit o strălucită sinteză a adevărurilor universale, cu proiecția acestora într-un demers practicabil, deschis și prefigurând multe dintre schimbările imprevizibile la un moment dat? De unde izvorăște această neasemănătoartă de a îmbină forță magică a cuvântului rostit în public cu rezonanța sufletească adâncă pe care o propagă în juru-i cuvântul asternut de Anghel Rugină în cărți orientative, inclusiv pentru labirintul tranzitiei noastre?

*Răspunsul acestor întrebări nu l-am găsit. Să tocmai de aceea, la capătul unei convorbiri de peste două ore, că durează călătoria cu trenul de la Constanța la București - o convorbire din care eu am notat tot ceea ce Profesorul a spus despre economia românească, în lumina științei economice mondiale, inclusiv a Eticii în societatea modernă - spre sfârșitul acestei prelegeri deschise, mi-am permis să-l întreb: „Domnule Profesor, de ce nu vă scrieți dumneavoastră memorile? Atât cunoscut pe unii dintre cei mai mari universitari români din prima jumătate a acestui secol, ați fost combatant și rănit în cel de-al doilea război mondial, ați obținut o bursă de specializare în Germania unde ați indurat privația dureroasă ale războiului și ale etapei postbelice imediate, după care, până la urmă, ați ajuns în Statele Unite unde, grație demersurilor dv. științifice, adesea iconoclaște, dar întotdeauna profund novatoare, ați primit consacrație marei unor economiști recunoscuți astăzi pe plan mondial. De ce să nu rămână un autentic document de analiză și sinteză asupra acestei experiențe de viață de o valoare unică?” Mărturisindu-mi că acesta este un gând mai vechi și al domniei sale, intens stimulat astăzi prin insistențele doamnei Irène Rugină, Maestrul mi-a promis să înceapă redactarea memorilor. Spre bucuria mea - și, desigur, nu numai a mea - o scrisoare primă în preajma Crăciunului din 1997 avea să-mi confirme, printr-un remarcabil exercițiu preliminar, apropierea mult așteptelor *Memoriale*. Aceste însemnări preliminare sunt sub forma unei scrisori adresate unui profesor ieșean (dl. Liviu Drugus), ca răspuns la un material înmânăt lui Anghel Rugină cu ocazia unui Congres ISINI (The International Society for Intercommunication of New Ideas), finit anul trecut la Maastricht. Cele câteva fragmente, din această scrisoare, pe care le publicăm alăturate anunță o lucrare memorială de înaltă înținută a ideilor și de cel mai larg interes.*

Dumnezeu să ajute la împlinirea ei!

din toți economiștii fiindcă sistemul lui de gândire era o replică a sistemului de gândire a lui Newton în Fizică și Mecanică. Teoria economică era considerată, în România, ca ceea abstract și fără prea mare însemnatate pentru a înțelege mersul vieții practice, adică dacă merge bine sau rău. Numai prof. Virgil Madgearu, într-un seminār la Economia Națională și în legătură cu istoria gândirii economice, a menționat despre acest subiect: Teoria vis-a-vis Politica sau Practica Economică, dar care ar fi ca și un subiect mort.

Problema pe care am prins-o clar tot de la Madgearu, în aceeași clasă, a fost „Problema judecăților de valoare în știință” care, nă-spus el, „a fost ridicată de învățătul german Max Weber, dar n-a fost încă rezolvată; își aștepta lucrătorii!”. Acest subiect nu numai că

m-a captivat când l-a prezentat Madgearu, dar m-a urmărit neîncetat până ce, după ce m-am retras la pensie, mi-a luat doi ani până ce, în fine, am rezolvat-o, iar manuscrisul, destul de lung, a fost publicat în 1984 în „International Journal of Sociology and Social Policy” sub titlu: *The Problem of Value and Value-Judgments in Science and Positive Solution. Max Weber and Ludwig Wittgenstein revisited*.

Ce fac eu acumă este un fel de imitație a lui Nicolae Iorga, un om extraordinar pe care l-am avut profesor.

La cursuri și am de unde a început, dar nu știu unde va ajunge și cum se va întoarce înapoi căci, într-adevăr, așa

și face, iar niște tineri fără suflet de creștini i-au luat viață, așa de tânăr, lui și lui Madgearu în aceeași zi și la aceeași oră și loc.

Să mă întorc înapoi ca Nicolae Iorga. Ce-am vrut să spun este că de la Virgil Madgearu am moștenit problema judecăților de valoare în știință, iar de la Wagemann, problema legăturii organice între Teorie și Practică. De la Walter Eucken am moștenit problema unificării metodologice a științelor social-economice (Vezi Prolegomena, iar altă dată vei primi și Prolegomena to any Future Study of a Great Free, Just and Stable Economy and Society), deși el nu avea mare interes și nici nu-i plăcea Metodologia pe care o consideră sterilă. „Das ist kein Methodologisches Buch,” și-a început el „Grundlagen”. El însă facea metodologie în fiecare zi. (...)

Scrii: „Cunoașterea revelată poate să tină și chiar să atingă cunoașterea absolută, adică să se afle aproape de Dumnezeu, Cunoaștere Absolută”.

Aici intervine Newton, cel mai mare om de știință clasică, care și el credea în Divinitate, cum cred și eu, fiindcă nu am altă explicație științifică mai bună despre Actul de Creare originală a OMULUI și a UNIVERSULUI în care trăim. Nu pot accepta orbește teoria darwinistă că omul s-ar trage din maimuță, după ce de mijloc și sute de milioane de ani nu s-a schimbat nimică din compozitia de bază a planetelor noastre. Mai repede sunt gata să accept teoria hegeliană cu „Spiritul Etern” (der ewige Geist), care să-a tulburat de existență Răului (der böse Geist) și așa să-născut Dialectica Trio-Hegeliană (teza-antiteza și sinteză). Un alt profesor al meu era Cezar Partheniu de la ASE, vestit pentru că venea la cursuri numai 15 sau 20 de minute înainte de închiderea orei, dar în acel scurt timp spunea - ca substanță -

mai mult decât alți profesori care se străduiau să însăleze un curs de două săptămâni. Partheniu spunea, sau vorbea cu el singur, căci noi nu înțelegeam despre o tetra Dialectica a lui Hegel. Era greu de înțeles pentru că el încerca să ajungă la o sinteză universală, întrebuințând material empiric, istoric. Am rezolvat și această problemă aici, în America într-o comunicare unde am utilizat material analitic, teoretic din „New research programme of a simultaneous equilibrium versus disequilibrium approach”. (...)

Sfatul meu este să scoți afară „religia, teologia” și să înlătărești cu „revelația” asociată cu „scăparea de lumină” (vezi p. i), fiindcă astfel nu pot să mergi mai departe, rămânînd impotmolit cu gândirea, nu pot să descoperi idei noi. Fiecare om religios (creștinism, iudaism, islamism, budism etc.) susține, chiar cu preul vieții, că religia lui și cea mai bună. Există o antinomie între cunoașterea religioasă și cea științifică dacă jinem morții la conceptualul tradițional de religie.

Citatul din Einstein, îmi amintesc de el, dar nu am conotație pe care i-o dai. El a crescut în Divinitate, adică în religia Mozaică, așa cum a crescut și Newton în religia Creștină, dar nici unul și nici altul nu a întrebuiat conceptual de Divinitate drept dovedă științifică, respectiv la teoria timpului, spațiului absolut sau a relativității. (...)

După aceea vine un economist român înamorat de Metodologie și explică - ceea ce n-a putut să-o facă nici maestrul Einstein - cum cîmpurile gravitaționale aparțin de domeniul echilibrului general stabil, pe cădă vreme cîmpurile electromagnetice sunt

governate de echilibru nestabil și deci sunt, cum a observat maestrul, „domă părți logice neconectate”. De aici economistul român, mai deosebit, tot „în mod logic”, a formulat *Principiul Imposibilităților în Analiza Fizică*, unde a adus dovada pentru ce nu e posibil de a avea o singură teorie generală care să explice întregul universul fizic în care trăim și care e compus din elemente și forțe atât de echilibru, cât și dezechilibru. (Vezi: *Principia Methodologica* de A.R. pe care o poți imprumuta pentru consultare de la prof. Vasile Nechita, Facultatea de Științe Economice, sau de la prof. Gheorghe Popa, rectorul Universității, care au primit-o la timp. Eu nu mai am decât un singur exemplar.)

Cunoașterea absolută a lui Dumnezeu, pe care o menționezi, noi nu o știm și nici nu putem să o concepem. A spus-o Mântuitorul ISUS în mai multe rânduri. De aici statul meu sincer este să lăsă la o parte religia și cunoașterea absolută Divină, dacă vrei să întreprindi ceea ceva constructiv în știință.

In schimb, avem la dispoziție și putem să-l utilizăm cu mare folos în cercetarea adevărului științific, atât în științele naturale, cât și în cele social-economic: Modelul Newtonian care în definiția strictă și clară din *Principia* se poate aplica în toate științele. Adam Smith l-a aplicat când a făcut diferența între „preț natural”, adică de echilibru stabil, și „preț de piață” (din timpul său) care era în dezechilibru moștenit de la regimul mercantilist. L-a aplicat și Quesnay, Wicksell și într-o formă pură Walras.

În filosofie, conceptual de Divinitate poate fi apropiat, dar nu amestecat cu filosofia hegeliană unde este utilizat conceptul de „Der Ewige Geist” (Spiritul Etern al Adevărului care a fost îspitit sau tulburat de Spiritul Răului și Tri-Logica sau Tetra-Logica a lui Partheniu. (...)

De aci se vede clar că de complicată este cercetarea unui om de știință în domeniul problemelor social-economice. El trebuie să-mănuască cu usurință nu numai economia și sociologia clasică, de echilibru stabil, și să completeze ceea ce ce lipsește încă, dar, în același timp, și economia și sociologia modernă, bazată pe echilibru nestabil și dezechilibru. În plus, printre-o scăpare de lumină, să vadă ce urmează din sinteza unică între cele două școli sau revoluții de gândire social-economică.

Când m-am întors în țară din America în 1990, două visuri am avut pe care am crezut că pot să ajut să se împlinescă că mai curând:

1. Să se realizeze un „Miracol Economic”, bazat pe condiții de echilibru general stabil, cum nu a mai fost în nici o altă țară din lume și

2. Să se ridice o școală nouă de gândire economică și socială românească pe baza unei sinteze unice între școala clasică și cea modernă și cu vederi, printre-o scăpare de lumină, dincolo de orizonturi cunoscute, într-o altă lume, cea mai bună, mai dreaptă și mai stabilă posibil pentru neamul românesc care a suferit atât în istorie, mai ales în a două jumătate a acestui veac, și merită o soartă mai bună.

Nu numai atât! Dar un asemenea experiment, cu un „Miracol Economic” realizat în practică, ar fi deschis ochii la toate noroadele pământului că mai există scăpare de viciile social-economice ale lumii prezente, acum numite „capitalism global” sau „socialism degenerat”, ca în Răsăritul Europei, în fostul imperiu sovietic și nu mai puțin în China roșie. Nici o putere din lume nu ar mai fi putut impiedica alte națiuni să urmeze exemplul viu dat de România. Ce altă coroană mai strălucitoare s-ar fi pus pe fruntea acestei națiuni suferind decât recunoașterea unicii lumi întregi că salvarea celor mulți și nedreptății a venit din România, mai ales acum, când în Sud-Estul Asiei se ridică o criză economică, socială și financiară despre care nimeni nu știe cum și când se va termina.

Dar asta este o parte tristă din istoria vieții mele, deși rămân convins până la ceasul cel din urmă că un „Miracol Economic”, ca și o școală nouă de gândire economică românească în sensul de mai sus sunt posibile. Altfel nu ar fi lăsat timp prejos să scriu și acasă lungă epistolă. (...)